

Vulnerabilitatea persoanelor vârstnice în fața infracțiunilor

Larisa SIMION

SEPTEMBRIE, 2019

Cuprins

I. INTRODUCERE	2
II. SCURT PERIPLU TEORETIC	4
2.1 ÎMBĂTRÂNIREA POPULAȚIEI ÎN ROMÂNIA.	4
2.3 VULNERABILITATEA PERSOANELOR VÂRSTNICE ÎN ROMÂNIA...	15
2.4 ABUZUL ASUPRA PERSOANELOR VÂRSTNICE. AGEISM.....	16
2.5 METODE DE ÎNȘELĂCIUNI.	20
III. MODELE DE BUNE PRACTICI	27
IV. CONCLUZII ȘI PROPUNERI	29
V. BIBLIOGRAFIE	31

I. Introducere

Lucrarea de față urmărește prezentarea din perspectivă sociologică a unor probleme, fenomene sociale des întâlnite în societatea actuală legate de „vulnerabilitatea” în rândul vârstnicilor, cea indusă de victimizarea infracțională prin prisma caracteristicilor fizice ale majorității vârstnicilor. Vulnerabilitatea desemnează un concept utilizat în științele sociale, cu precădere în studiile despre devianță¹ și integrare socială. Ideea de vulnerabilitate poate fi tratată atât prin intermediul strânsei legături cu fenomenul de ageism² evidențiat și în România, cât și a evidențierii unor anumite subteme ale conceptului de vulnerabilitate, anume: marginalizare socială, izolare, singurătate. Elementele amintite anterior pot conduce spre fenomene sociale de ordin deviant asupra vârstnicilor (abuz, infracțiuni, violențe fizice, verbale etc), însă vulnerabilitatea individului și a comunității în care trăiește desemnează și o incapacitate a instituțiilor, organizațiilor de a aborda problemele cu care se confruntă acest segment de populație.

Studiul actual își propune înțelegerea mai detaliată a aspectelor legate de vulnerabilitatea vârstnicilor prin raportarea practicilor instituționale la nevoile reale ale acestui segment social. Devianța se evidențiază în orice societate, faptele acesteia având într-o oarecare măsură un impact negativ asupra anumitor categorii de persoane existente în spațiul social respectiv. Acest impact negativ se poate reliefa printr-o serie de infracțiuni asupra bătrânilor, fapte desemnate de cele mai multe ori prin violență fizică ori verbală, furt, înșelăciune și crime. O importanță deosebită o poate avea cunoașterea atât a victimei, cât și a agresorului pentru a se putea concretiza un portret clar al problemei cercetate, astfel putându-se pune în aplicare idei eficiente de prevenție și rezolvare a acestora.

¹ „Devianța socială” T. Sellin a definit devianța ca fiind ansamblul comportamentelor îndreptate împotriva normelor de conduită sau a ordinii instituționale (Dragomirescu, V.T, 1976).

² Discriminarea persoanelor vârstnice.

În decursul lucrării, intenționăm să ne axăm pe o analiză de informații legate de vulnerabilitatea persoanelor vârstnice (de tip medical, social, psihologic). Infraționalitatea își poate face simțită prezența în absolut orice moment în societatea actuală, cu precădere, în timp ce se remarcă violența asupra femeii, fiind întâlnită bineînțeles, ideea de victimă. Persoanele care trăiesc în cadre ascunse ale violenței, care nu își manifestă dorința de a schimba ceva sau nu sunt lăsate să ia legătura cu autoritățile care se ocupă cu astfel de probleme ar trebui depistate și ajutate în astfel de momente.

II. Scurt periplu teoretic

În cadrul acestui capitol ne dorim să facem referire la conceptul de „îmbătrânire demografică”, urmărind modul în care acesta este descris atât la nivel mondial, cât și la nivel European, și, bineînțeles, la nivelul României. De asemenea, concepte precum „vulnerabilitate”, „agesim” și „abuz” desemnează cuvintele cheie ale studiului actual, iar ceea ce ne dorim este evidențierea unei mai bune perspective asupra problemelor sociale specifice persoanelor vârstnice.

2.1. Îmbătrânirea Populației în România

Definirea conceptului de “îmbătrânire demografică”³

Sociologii și demografii operaționalizează conceptul de “îmbătrânire demografică” în creșterea ponderii populației vârstnice (65 de ani și peste) în populația totală.⁴

Îmbătrânirea demografică nu trebuie confundată cu “îmbătrânirea biologică” sau “îmbătrânirea psihologică”, care se referă la îmbătrânirea organismului uman, însoțită sau nu de degradarea proceselor și funcțiilor psihice (gândire, memorie, atenție, concentrare, rezistență la stres etc.), ca urmare a înaintării în vârstă a unei persoane sau grup de persoane.

Îmbătrânirea demografică se referă la modificarea structurii populației pe vârste în favoarea vârstelor înaintate (65 de ani și peste) ca pondere în populația totală, în detrimentul vârstelor tinere, că tendință fermă și de lungă durată.

Cele mai “îmbătrânite” populații din lume sunt cele din Japonia (peste 20% vârstnici), SUA, Rusia, Italia, Germania. În prezent Europa este cel mai îmbătrânit continent.

³ Lect. Dr. Ciprian Iftimoaei. Aspecte statistice privind îmbătrânirea demografică. 2018.

⁴ Rotariu, 2009; Netedu, 2016; Jemna, 2017.

Constatări ale Adunării Mondiale asupra îmbătrânirii populației (1982, 2002)⁵

În 1982 are loc la Viena prima Adunare Mondială asupra Îmbătrânirii. În 1991 sunt promulgate cele "Optsprezece principii ale Națiunilor Unite pentru persoanele în vârstă", iar în 1992 Adunarea Generală adopta "Proclamația asupra îmbătrânirii".

A doua Adunare Mondială asupra îmbătrânirii s-a ținut la Madrid între 8 și 12 aprilie 2002, unde s-a adoptat un "Plan de acțiune internațional revizuit asupra îmbătrânirii". În raportul Adunării de la Madrid sunt formulate următoarele concluzii:

- 1) îmbătrânirea populației este un fenomen fără precedent, care nu a avut echivalent în istorie (în 2050 ponderea vârstnicilor o va depăși pe cea a tinerilor);
- 2) îmbătrânirea populației este un fenomen universal; 3) îmbătrânirea populației este un fenomen de mare întindere; 4) îmbătrânirea populației este un fenomen durabil (de la 8% în 1950, ponderea vârstnicilor de 60 de ani și peste a urcat la 10% în anul 2000 și va ajunge la 21% în 2050).

Îmbătrânirea populației în Europa

Conform datelor Eurostat (2018), ponderea persoanelor în vârstă continuă să crească considerabil, iar „persoanele în vârstă de 65 de ani sau peste vor reprezenta 29,1 % din populația UE-28 până în 2080, în comparație cu procentul de 19,4 % înregistrat în 2017.” Datele de mai sus arată faptul că fenomenul de îmbătrânire în U.E este unul care marchează problematica vârstnicilor devenind tot mai actuală, tema noastră desemnând o analiză de mare anvergură.

⁵ Lect. Dr. Ciprian Iftimoaei. Aspecte statistice privind îmbătrânirea demografică, 2018.

Îmbătrânirea populației reprezintă un fenomen interesant atât din punct de vedere cultural, economic, cât și social prin impactul asupra pieței muncii, mai exact: „Conform previziunilor Eurostat, până în anul 2050 numărul de persoane în vârstă de 65 de ani și peste în țările UE va crește cu aproximativ 70%, iar numărul persoanelor în vârstă de muncă (15-64 ani) va scădea cu 12%. Rezultatul va fi că, pentru fiecare pensionar, vor exista doar doi oameni activi în plan profesional, în timp ce în prezent există patru persoane.”

În aceeași măsură, identificăm date semnificative îmbătrânirii populației și pe teritoriul României conform Institutului Național de Statistică (2019), mai exact: „Comparativ cu 1 ianuarie 2017, la 1 ianuarie 2018 se remarcă adâncirea fenomenului de îmbătrânire demografică prin reducerea populației tinere și creșterea ponderii celei vârstnice (de 65 ani și peste) de la 17,8% la 18,2% (+54,6 mii persoane). Populația adultă (15-64 ani) reprezintă 66,2% din total, în scădere cu 163,8 mii persoane față de începutul anului 2017. În cadrul populației adulte a crescut ponderea grupelor de vârstă 30-34 ani, 40-44 ani, 50-54 ani și 60-64 ani și a scăzut cea a grupelor de vârstă 15-19 ani, 20-24 ani, 25-29 ani, 35-39 ani, 45-49 ani și 55-59 ani.”⁶

Îmbătrânirea populației în România.⁷

La 1 ianuarie 2018, persoanele în vârstă de 65 de ani și peste erau în România în număr de 3.559.957 reprezentând 18% din populația rezidentă a țării (19.523.621).

Dintre vârstnicii existenți bărbații însumau 1.433.412 (15% din totalul bărbaților rezidenți în România de 9.543.228 persoane), iar femeile 2.117.495 (21% din totalul femeilor rezidente în România de 9.980.393 persoane).

⁶ Institutul Național de Statistică, 2019

⁷ Lect. Dr. Ciprian Iftimoaei. Aspecte statistice privind imbatranirea demografica. 2018

În plan teritorial, regiunea cu cei mai numeroși vârstnici, raportat la totalul populației rezidente, sunt Sud-Muntenia și Sud-Vest-Oltenia (peste 20% din total), urmate de Nord-Est (17,8%), Centru (17,7%) și Nord Vest (17%), cea mai “tânără” fiind regiunea București-Ilfov (15,9%).

Consecințele sociale și economice ale îmbătrânirii demografice⁸

Efectele îmbătrânirii demografice asupra sistemelor de pensii: sistemul de pensii contributiv de tipul pay-as-you-go versus sistemul de pensii prin capitalizare de tipul fully funded pensions⁹ etc.

Soluții:

- mărirea contribuției salariaților la fondul de pensii;
- ridicarea vârstei de pensionare;
- egalizarea vârstei de pensionare (aceeași pentru femei și bărbați);
- creșterea ratei de ocupare a populației cu vârstă de muncă, în special a populației feminine care are speranța de viață mai mare decât cea a bărbaților;
- acceptarea unui aflux de persoane străine (imigranți) cu vârstă de muncă.

Efectele îmbătrânirii demografice asupra sistemelor sociale și de sănătate: creșterea costurilor cu serviciile sociale, psihologice, medicale etc.

2.2. Conceptul de “vulnerabilitate” – Generalități

Conceptul de „vulnerabilitate” a fost adus în discuție după anul 1970, „când cercetătorii au observat că pierderile din dezastre au crescut, deși numărul dezastrelor a rămas același.”¹⁰ Autorii citați anteriori „au observat că dezastrele de aceeași intensitate au consecințe diferite¹¹. De exemplu, la cutremure de

⁸ Ibidem.

⁹ „Finanțare completă” este un termen care descrie când un plan de pensii are active suficiente pentru a asigura toate beneficiile acumulate.

¹⁰ O’Keefe, Westgate & Wisner, apud Zakour, Gillespie, 1976.

¹¹ Ibidem.

aceeași intensitate, numărul pierderilor de vieți omenești era diferit. Specialiștii au ajuns la concluzia că, din moment ce la același număr de dezastre se înregistrează pierderi diferite, iar dezastrelor de aceeași intensitate survenite în diverse regiuni au consecințe diferite, cauzele trebuie căutate la nivelul sistemului social.”¹²

După cum afirmau și cercetătorii anteriori, putem evidenția importanța sistemului social în identificarea posibilelor probleme induse de fenomenul vulnerabilității și în cazul oamenilor aflați la vârsta a treia. În multe state din afara UE, mai exact în America Latină și Regiunea Caraibilor, s-a dorit formularea unui indice al vulnerabilității propice identificării și soluționării problemelor induse de acest fenomen în ceea ce privește fiecare palier social, de pildă: pornind de la partea economică, financiară a unui stat, până la partea indusă de problemele persoanelor active din punct de vedere social, cu dizabilități ori aflate la vârsta a treia. „Comisia Economică a Americii Latine și regiunea Caraibelor (ECLAC) a propus construcția unui indice al vulnerabilității sociale. Cei din comisie au folosit variabile care măsoară reziliența socială și riscurile sociale, variabile legate de:

1. Educație;
2. Sănătate – reprezentat de indicatorul privind speranța de viață la naștere;
3. Securitate și ordine socială prin indicatorul incidenței crimelor la 1.000 de locuitori;
4. Alocarea resurselor, prin măsurarea sărăciei, legând sărăcia de lipsa educației primare, lipsa asigurării medicale și al șomajului;
5. Cunoștințele legate de calculator.”¹³

După cum susțin membrii Institutului de Cercetare și Prevenire a Criminalității aparținând Poliției Romane (2018), identificăm o importanță a victimologiei însă și a vulnerabilității existente în țara noastră prezentă în rândul

¹² Dumitrașcu, V., 2017

¹³ Briguglio, L. 2003

pensionarilor. „În ansamblul populației, persoanele vârstnice reprezintă un grup vulnerabil în ceea ce privește victimizarea infracțională, atât prin prisma caracteristicilor lor biologice, cât și psihosociale. Astfel, vârsta a treia se caracterizează în general printr-o scădere a capacității fizice de a se apăra în fața unei potențiale agresiuni (asupra propriei persoane sau a bunurilor pe care le dețin), a capacității de a sesiza pericolul fizic datorită limitării simțurilor fizice (văz, auz etc.), prin izolare socială ce se traduce printr-un grad mai scăzut de informare cu privire la noile metode folosite de infractori, tipuri de infracțiuni sau modalități de protecție, dar și printr-o serie de comportamente de risc prezente în cadrul acestei categorii, ca de exemplu, păstrarea unor sume importante de bani în numerar în locuință etc.”

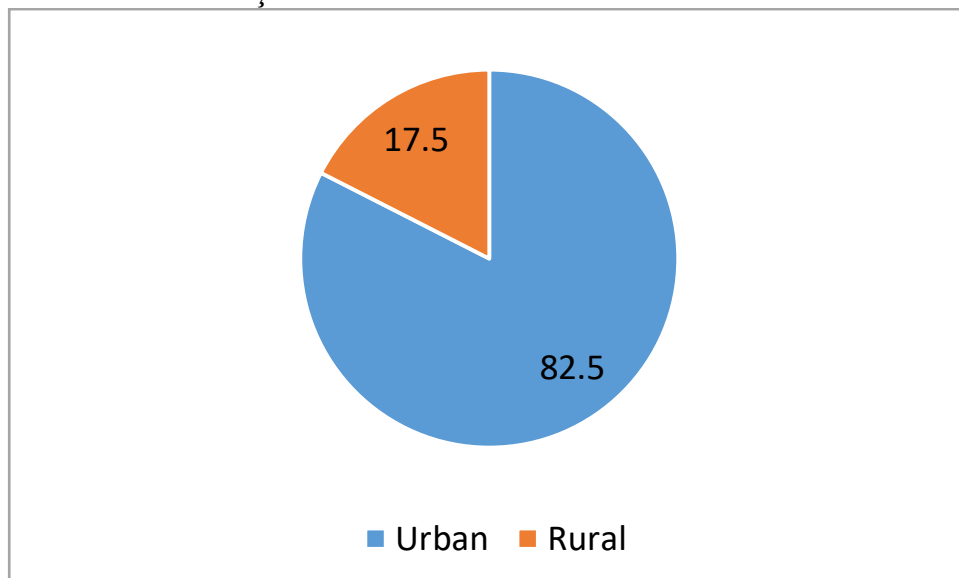
De asemenea, putem remarca o victimizare sexuală a persoanelor vârstnice, mai cu seama referindu-ne la imaginea femeilor în vârstă în funcție de domiciliu (rural/urban).

Acestea sunt în mod inerent mai vulnerabile, fie în mediul rural ori urban, decât femeile mai tinere la acest tip de victimizare. În primul rând, conform realității românești, este mult mai probabil ca ele să locuiască singure (aproximativ 80% dintre persoanele în vârstă care locuiesc singure sunt de sex feminin). În al doilea rând, pentru femeile în vârstă vulnerabilitatea este legată de trăsăturile somatice și de forța lor fizică. Ele sunt mai puțin capabile să fugă sau să reziste unui atac fizic decât o persoană mai tânără. Ca femei în vârstă, acestea prezintă modificări neuromusculare, scheletice etc.

De aceea, unii violatori selectează victimele vârstnice și din cauza vulnerabilității lor fizice și psihice. Se constată o preponderență a unor astfel de fapte în mediul rural. Astfel, 82,5% (132 de fapte) s-au constatat în mediul rural iar 17.5% (28 de fapte) în mediul urban. În acest mediu este mult mai probabil ca persoanele vârstnice să locuiască în zone mai izolate, mai departe de alte persoane/vecini.¹⁴

¹⁴ Cercetare privind agresiunile sexuale comise împotriva vârstnicilor, I.G.P.R. – Serviciul de Analiză Comportamentală, 2018.

Figura 1: Distribuția faptelor de înșelăciuni asupra femeilor în mediul urban și rural.

Sursă: Prelucrare C.N.PV. pe baza datelor Institutului de Cercetare și Prevenire a Criminalității.

Având în vedere elementele expuse, putem remarca cât de importantă este analiza asupra fenomenului de vulnerabilitate; membrii Institutului de Cercetare și Prevenire a Criminalității au indicat în urma cercetării lor privind opinia atât a polițiștilor, cât și a persoanelor cu vârsta de pe 65 de ani, principalele vulnerabilități care predispun persoanele vârstnice la a deveni victime ale infracțiunilor sunt următoarele:

STAREA DE SĂNĂTATE

Vârsta înaintată aduce cu ea o deteriorare a stării de sănătate fizică și psihică, concretizată în următoarele paliere:

- dificultăți locomotorii, tulburări de memorie și de cogniție, acuitate auditivă și vizuală diminuată. Persoanele vârstnice nu pot reține semnalmente autorilor foarte bine, iar limitările fizice (de văz, de auz) îngreunează recunoașterea ulterioară a făptașilor chiar dacă i-au văzut foarte bine pe aceștia;
- capacitate scăzută de a discerne, probleme de sănătate mintală (ex. Alzheimer) - existența unor boli cronice/ degenerative (acestea generând o stare de dependență în raport cu alte persoane);

scăderea capacității lor de concentrare psihică, ceea ce îi face mai puțin vigilenți și mai ușor de distras atenția comparativ cu persoanele mai tinere; starea de neputință fizică, ce reduce capacitatea de apărare și de reacție, de exemplu în cazul tâlhăriilor stradale sau a infracțiunilor de lovire sau alte violențe.

IZOLAREA FIZICĂ ȘI SOCIALĂ

Multe persoane cu vârstă înaintată locuiesc singure (partenerul de viață a murit, copiii lor sunt plecați în alte localități sau în străinătate, sunt lipsite de rude cu care să țină legătura și care să le viziteze periodic). În mediul rural, la situația de izolare poate contribui și amplasarea gospodăriei într-un loc izolat, fără vecini în proximitate (casele învecinate sunt la distanță mare sau nu sunt locuite, familiile vecine fiind plecate la oraș sau în străinătate etc.). Din acest motiv, nu există posibilitatea ca cineva să intervină în ajutorul vârstnicilor în cazul în care sunt agresați în propria locuință, iar infractorii pot să părăsească locul faptei cu risc scăzut de a fi surprinși în zonă.

La rândul lor, vârstnicii din mediul urban se simt mai singuri datorită izolării sociale, apreciind că cei din mediul rural sunt mai apropiați între ei, se întâlnesc și se ajută reciproc. Singurătatea îi face vulnerabili pe cei care locuiesc în urban la bloc și prin faptul că acest aspect apare la avizierul blocului, pe listele de plată de la întreținere. Singurătatea, dată de lipsa contactelor sociale sau chiar de izolarea fizică se transformă în vulnerabilitate deoarece, din nevoia de ajutor și nevoia de a socializa, persoanele singure deschid cu mai mare ușurință ușa străinilor. Această vulnerabilitate e mai accentuată în mediul rural deoarece pensionarii rămași singuri în gospodărie au nevoie mereu de cineva să le taie lemne, să le repare acoperișul, jgheburile, gardul sau au nevoie de ajutor la diferite munci agricole. Din acest motiv se consideră expuși victimizării pentru că intră des în contact cu persoane necunoscute care pot atenta la bunurile din gospodărie. La rândul lor, fie din neglijență sau obișnuință fie datorită lipsei banilor nu își iau măsuri de protecție a bunurilor (porțile nu au încuietori, curtea locuinței nu este iluminată, nu au câini de pază, gardurile sunt degradate). O

vulnerabilitate venită din singurătatea lor și care le crește riscul de victimizare este că aceștia sunt dornici de a comunica și dispuși în a discuta prea mult despre viața lor cu orice persoană care le acorde atenția de care aceștia au nevoie, fără a se întreba ce interese are acea persoană.

FRAGILITATEA PSIHICĂ (EMOȚIONALĂ)

Cu vârsta și cu scăderea acuității (vizuale, auditive) și a capacităților cognitive, spiritul analitic, critic se estompează și devin mai creduli, mai ușor de impresionat, sunt mai emoționali, mai sensibili și sar repede în ajutorul celor care-l solicită, fiind astfel ușor de manipulat. Hoții profită tocmai de aceste caracteristici ale vârstnicului: altruismul, compasiunea, dorința de a veni în ajutor pe stradă, la biserică, acasă. Sunt impresionabili, iar vulnerabilitatea lor crește la emoții puternice.

În cazul înșelăciunilor prin „Metoda Accidentul”, șocul resimțit pe moment îi face să nu mai raționeze. Grija față de copii, față de persoanele dragi favorizează reacția emoțională în detrimentul celei raționale în fața unei situații prezentate de către infractori ca fiind de risc. Seniorii nu verifică informațiile, se panichează ușor, fiind de asemenea și ușor de impresionat în cazul în care li se relatează anumite drame. Infractorii speculează slăbiciunile vârstnicilor, mizând pe faptul că aceștia cedează mai ușor la insistențe (de ex. la presiunea persoanelor care oferă diferite servicii în locuințe și care profită de ocazie să sustragă bani sau bunuri). De asemenea, fiind preocupați de probleme, de boli, cineva poate foarte ușor să le distragă atenția, și astfel, într-un scenariu infracțional, să fie deposedați. Persoanele în vârstă de multe ori se expun pericolului și pentru că nu mai au răbdare și nu mai sunt toleranți cu ceilalți. Pe fondul unor stări de nervozitate (în autobuz, când stau la rând la plata taxelor/facturilor, în stația de autobuz sau în fața blocului, pentru locurile de parcare), au comportamente provocatoare (sar la ceartă, acuză cu ușurință, sunt vocali) cauzând de multe ori victimizarea.

LIPSA DE INFORMARE

Bătrânii neinformați și care au o educație mai scăzută sunt mai predispuși la a deveni victime ale infracțiunilor fiind mai ușor de păcălit. Mulți dintre ei nu mai văd să citească ziarul, nu știu să folosească tehnologia modernă, iar sigurele lor surse de informare sunt emisiunile radio și TV. Din această cauză nu cunosc noile moduri de operare ale infractorilor nu știu cum să se protejeze și nici ce e de făcut în caz de victimizare și devin ușor de manipulat.

MENTALITATEA ȘI REPERELE MORAL

Deși la nivel teoretic, vârstnicii cunosc conduita pe care ar trebui să o adopte pentru a-și proteja bunurile mobile și imobile, precum și propria persoană, uneori aceștia nu aplică în mod practic cunoștințele pe care le au. Naivitatea și credulitatea vârstnicilor reprezintă principalii factori favorizanți în victimizarea și chiar în revictimizarea acestora. După cum spunea una dintre persoanele intervievate: “Hoții sunt inventivi, profită de naivitatea noastră”.¹⁵ Naivitatea (concepția că “mie nu mi se poate întâmpla așa ceva” sau „cine ar putea să vină să-mi facă rău?”) face ca și sfaturile preventive pe care le primesc să nu le aplice, considerând că vizează întotdeauna pe alții și nu pe ei. Această naivitate îi face vulnerabili în fața scenariilor propuse de infractori, deoarece nu verifică aspectele menționate de cei cu care stau de vorbă, nu verifică legitimațiile falșilor prestatori de servicii pe care îi primesc în locuință); naivitatea se reflectă și în alt comportament de risc, acela de a ține sume mari de bani în casă, convinși că astfel banii sunt mai în siguranță. Un respondent din mediul rural a afirmat că „bătrânii nu sunt creduli, sunt chiar suspicioși, dar devin victime pentru că strâng mulți bani de-a lungul vieții și îi țin în casă”. Credulitatea – vârstnicii manifestă o încredere exagerat de mare, nefondată, în persoane necunoscute, (“La 60 de ani poate ești mai reticent la unele înșelătorii care ți se prezintă, dar la 80 nu!”); au fost educați, spun ei, în spiritul încrederii în oameni și în bunele intenții ale acestora (chiar dacă sunt persoane

¹⁵ Ibidem

necunoscute), de aceea nu realizează când sunt înșelați, mințiți ("faptul că au încredere în oameni, nu se gândesc că persoanele necunoscute vor de fapt să le înșele").¹⁶ De asemenea, seniorii sunt obișnuiți, dintr-o altă realitate socială în care au trăit, să aibă încredere în oricine pretinde că reprezintă o instituție publică sau o companie furnizoare de servicii. Credulitatea se transpune în comportamente de risc precum primirea în casă a unei persoane care le cere sau le oferă ceva, oferirea cu ușurință a detaliilor despre vecini, rude și disponibilitatea de a oferi agoniseala pentru a sări în ajutorul unei persoane (o rudă, un prieten sau chiar un străin) aflată în necaz.

CATEGORII VULNERABILE DE VÂRSTNICI

În mod extins, vârstnicii, ca și grup țintă, reprezintă un grup cu risc ridicat de victimizare, deoarece cauzele enumerate mai sus sunt bine cunoscute de infractori. Aceștia știu că bătrânii sunt naivi și îi reperează ușor, deoarece bolile și vârsta înaintată sunt vizibile în aspectul lor fizic. Drept categorii de vârstnici cele mai expuse fenomenului infracțional au fost menționați indivizii care îndeplinesc un cumul de condiții: trai în singurătate, afecțiuni multiple și vârsta considerabilă. Astfel, categoriile de vârstnici mai vulnerabili sunt:

- Vârstă: peste 75-80 de ani este considerată cea mai vulnerabilă, datorită stării de sănătate, diminuării simțurilor și a capacității motrice;
- Stare de sănătate: cu afecțiuni medicale fizice și psihice;
- Locuire: locuiesc singuri, sau izolat, în case mărginașe, în mediul rural;
- Venituri: vârstnicii cu nivel de venituri mai ridicat, care fie au pensii mai mari, fie au alte surse de venit: chirii, bani de la copiii plecați la muncă în străinătate etc.¹⁷

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, Poliția Română, 2018.

2.3. Vulnerabilitatea persoanelor vârstnice în România

Singurătatea, dată de lipsa contactelor sociale sau chiar de izolarea fizică se transformă în vulnerabilitate deoarece, din nevoia de ajutor și nevoia de a socializa, persoanele singure deschid cu mai mare ușurință ușa străinilor, fiind evidențiată tema singurătății într-un mod subtil. Mulți dintre vârstnici rămân singuri într-un anumit moment din pricina lipsei unor vizite a rudelor (fiind decedate ori nu păstrează o relație strânsă cu vârstnicul), a lipsei discuțiilor cu prietenii ori datorită internării în azile, comunicarea vârstnicului fiind schimbată o dată cu noul mediu (azilul, căminul de bătrâni).

Semnificația analizei vârstnicilor este desemnată de studiul diverselor probleme de integrare a acestora imediat după perioada pensionării. Tocmai de aceea, lucrarea demarată de Cosima Rughiniș, Răzvan Rughiniș și Elisabeta Toma (2015) ne propune o perspectivă demnă de atenție cu privire la examinarea condiției umane și conferirea unei viziuni precise asupra societății actuale. De asemenea, în scopul cercetării s-au examinat mai multe jocuri, în decursul cărora s-a urmărit modul de concretizare al procesului de îmbătrânire, schimbările datorate înaintării în vârstă având un impact important în mersul lucrurilor într-o societate, mai cu seamă, prin scoaterea în evidență a rolului unui bătrân în diverse situații de-a lungul timpului.

Având în vedere datele anterioare prezentate cu privire la fenomenul des întâlnit în zilele noastre, cel de “îmbătrânire a populației” identificat atât în România, cât și în statele membre U.E, putem evidenția conform datelor expuse pe platforma Prezi (2017) consecințele acestui fenomen în lume.

- Scăderea PIB-ului potențial, prin diminuarea contribuției forței de muncă, dar și a capitalului.
- Presiunea tot mai mare asupra bugetului de stat, atât pe partea de venituri, prin afectarea creșterii economice, cât și pe partea de cheltuieli, prin majorarea cheltuielilor pentru asistență socială și sănătate.
- Creșterea costului serviciilor de sănătate;

- Dificultatea asigurării unui nivel de trai decent pensionarilor.

Bineînțeles, pe baza acestor consecințe se pot remarca diverse devianțe sociale asociate fenomenului de îmbătrânire demografică. Devianța se remarcă în orice societate, faptele acesteia având într-o oarecare măsură un impact negativ asupra anumitor categorii de persoane existente în spațiul social respectiv. Acest impact negativ se poate reliefa printr-o serie de infracțiuni asupra bătrânilor, fapte desemnate de cele mai multe ori prin violență fizică ori verbală, furt, înșelăciune și crime. O importanță deosebită o poate avea cunoașterea atât a victimei, cât și a agresorului pentru a se putea concretiza un portret clar al problemei cercetate, astfel putându-se pune în aplicare idei eficiente de prevenție și rezolvare a acestora.

Importanța temei referitoare la devianță poate fi evidențiată prin afirmațiile lui Petronel Dobrică¹⁸: “Devianța este una dintre temele fundamentale ale sociologiei. De la sfârșitul secolului al XIX-lea, când efectele industrializării și urbanizării societăților europene erau privite ca semne ale unei veritabile patologii sociale și până în zilele noastre, marcate de anxietatea generate de criminalitatea și supra-expunerea mediatică a acesteia, sociologia a furnizat o multitudine de teorii explicative privind devianța și deviantul.”¹⁹

2.4. Abuzul asupra persoanelor vârstnice. Ageism.

Abuzul asupra persoanelor vârstnice, fie femei ori bărbați, prezintă o pondere destul de mare de la an la an, iar aceste probleme sunt ignorate de cele mai multe ori de către autorități. Îngrijorător este faptul că în momentul în care un vârstnic contactează autoritățile în cazul unui furt ori abuz fizic, nu este luat în considerare din cauze multiple: neputința de a vorbi mult mai precis și de a dovedi situația respectivă ori neputința locomotorie, bătrânul neputând să se deplaseze în timp util la o secție de poliție și să anunțe sau să își arate dovezile asupra făptașilor.

¹⁸ Vlăsceanu, L. [Coord], *Sociologie*, 2011

¹⁹ Dobrică, P, 2010.

Factorii de risc²⁰ care pot determina săvârșirea unui abuz asupra persoanelor vârstnice se pot regăsi la nivel individual, la nivel familial, în cadrul societății și la nivel socio-cultural. Astfel, printre riscurile ce se regăsesc la nivel individual, putem aminti demența victimei și alte tulburări mentale, consumul de alcool și de alte substanțe toxicodependente. Pe lângă acestea, ceea ce poate cauza o formă sau alta de violență este și coabitarea cu partenerul de viață sau cu alte rude. Cu toate că bărbații pot suferi și ei diferite tipuri de violență, în anumite culturi și societăți, femeia are un statut social inferior, ceea ce determină un risc mai ridicat de neglijență, de abuz asupra lor, mai ales în momentul în care rămân văduve și pot fi deposedate de bunurile agonisite de-a lungul vieții. De asemenea, din punct de vedere psihologic, femeile pot resimți mult mai acut formele de abuz decât bărbații.

În cadrul familiei, coabitarea reprezintă de multe ori un factor de risc pentru persoana vârstnică. Dependența (de regulă financiară) autorului actului de violență față de persoana vârstnică poate crește riscul abuzului. Uneori, din cauza stresului și frustrărilor acumulate la un nivel ridicat, relațiile tensionate și nerezolvate din interiorul familiei pot conduce la diferite tipuri de abuz. În prezent, din ce în ce mai multe femei au acces pe piața muncii. Acest lucru poate constitui un dezavantaj pentru persoanele vârstnice dependente din familiile lor, care rămân de multe ori singure, fără o supraveghere permanentă. Departe de a fi doar o problemă privată, violența din cadrul familiei afectează societatea prezentă. La nivelul comunității în care trăiesc, un număr ridicat de persoane vârstnice nu beneficiază de sprijin social, cele cu anumite dizabilități fizice sau mentale fiind marginalizate de către membrii societății sau chiar de cei ai familiei proprii.

Există anumiți factori socio-culturali care pot determina abuzul asupra persoanelor vârstnice: deplasarea cuplurilor tinere spre alte regiuni, departe de părinții lor, absența resurselor financiare, lipsa armoniei din cadrul relațiilor

²⁰ Vicki Ciobanu, Crucea Alb-Galbenă, România, 2015.

familiale și dintre generații, reprezentarea persoanelor vârstnice în societate drept unele neputincioase și puțin importante, lipsa educației socio-medicale. La nivel european, în cazul în care vârstnicii sunt instituționalizați, maltratarea lor este mult mai posibilă deoarece normele de îngrijire și de protecție socială nu sunt încă foarte bine stabilite, personalul de îngrijire este de regulă slab remunerat și pregătit, depășit de atribuții, mediul de lucru nu este adecvat echipat, iar uneori interesele instituției pot fi puse mai presus decât cele ale pacienților.

Cum putem preveni aceste forme de abuz?²¹

- Numeroase strategii au fost puse în practică cu scopul de a lupta împotriva violenței asupra persoanelor vârstnice și a atenua consecințele lor grave;
- Campanii de sensibilizare pentru public, dar și pentru mediul profesional implicat;
- Depistarea victimelor și a agresorilor acestora;
- Intervenții de sprijinire a persoanelor care se ocupă cu îngrijirea persoanelor vârstnice;
- Programe legate de conflictele dintre generații desfășurate în școli;
- Crearea grupurilor de sprijin pentru potențialele victime;
- Programe de consiliere psihologică;
- Vizite la domiciliu ale asistenților sociali;
- Implementarea serviciilor de protecție pentru persoanele adulte;
- Familii – gazdă și adăposturi unde persoanele agresate se pot refugia, în cazuri de urgență.

Conform datelor prezente, aceste măsuri au fost luate după ce a fost semnalat cazul de abuz, fiind foarte posibil ca acesta să se repete. Pentru a putea fi funcționabile toate aceste măsuri, câteva sectoare trebuie să poată colabora: cel al protecției sociale (care furnizează sprijin judiciar și financiar), cel educațional (prin educarea membrilor societății și realizarea campaniilor de

²¹ Ibidem

sensibilizare), cel medical (prin depistarea și tratamentul victimelor posibile). În țările în curs de dezvoltare, unde aceste sectoare sau o parte din ele funcționează încă deficitar, măsurile de prevenire ale abuzului asupra persoanelor vârstnice sunt extrem de limitate.

Organizația Mondială a Sănătății împreună cu partenerii săi, colaborează pentru a pune bazele unei protecții sociale în țările în care aceasta nu era posibilă până acum, pentru a elabora linii directive comune în vederea eficientizării sectoarelor principale de acțiune, pentru a publica și împărtăși datele statistice importante în vederea susținerii metodelor preventive abuzului. În prezent, se desfășoară Campania Mondială pentru Prevenirea Violentei de toate tipurile, începută din anul 2012 și până în anul 2020. Această campanie și-a propus să sensibilizeze membrii societății cu privire la efectele pe care le poate avea violența, punând un mare accent pe rolul crucial pe care îl poate avea domeniul sănătății publice în soluționarea consecințelor și în prevenirea actului în sine. Pentru a-și atinge obiectivele propuse, această Campanie a realizat o platformă unde se pot posta date oficiale, referate științifice, schimburi de opinii avizate, de politici sociale, de planuri și experiențe menite a preveni violența.²²

Ageismul²³ evidențiază o vulnerabilitate deosebită asupra persoanelor aflate la vârsta a treia asupra jafurilor, asupra discriminării existente la nivel de glob. Discriminările bazate pe vârstă se distinge din ce în ce mai mult, iar cercetătorii încearcă să găsească soluții împotriva acestui fapt social, nefast de cele mai multe ori în cazul bătrânilor. Pe platforma Ageing Equal (2019), în studiul intitulat „Ageism Și Abuz” observăm următoarele aspecte care desemnează impactul negativ asupra vârstnicilor contemporani, de pildă: „Persoanele mai în vârstă cu nevoi de îngrijire și cele care suferă de alte forme de discriminare pe bază de gen și a identității de gen, handicap, orientare sexuală sau rasă, printre altele, sunt mai vulnerabili la abuz, violență și neglijare. În contextul îngrijirii, persoanele în vârstă sunt cunoscute pentru a face față

²² Ibidem

²³ Butler, 1969.

situațiilor de mare vulnerabilitate, condus de subfinanțarea serviciilor, lipsa de pregătire și suprasolicitării profesioniștilor care se ocupă de îngrijire. Ageism-ul și lipsa de conștientizare a societății denotă abuzul asupra persoanelor în vârstă, și mai mult decât atât, în general, victimele criminalității nu sunt vizibile. De exemplu, femeile în vârstă care suferă din cauza consecințelor abuzului și violenței nu să raportează la poliție ori la serviciile de justiție problemele cu care se confruntă deoarece de multe ori, autoritățile amintite anterior au tendința de a trata într-un mod diferit femeile în vârstă din cauza vârstei lor. Persoanele în vârstă suferă abuzuri, violențe și neglijare cel mai adesea în tăcere. În același timp, ageismul împinge victimele într-o stare de neputință și resemnare, care acționează ca o barieră în fața metodelor de protecție”²⁴

2.5. Metode de înșelăciuni

În scopul evidențierii ideii de înșelăciune asupra oamenilor în vârstă, dorim introducerea unor fenomene derivate din dorința înșelătorilor de a agonisi diverse sume de bani ori bunuri ale vârstnicilor, cunoscând problematica indusă de vulnerabilitate (desemnata prin incapacitatea fizică de a se apăra ori a acționa rapid în fața unei înșelătorii); aceste fenomene sunt denumite de către autorii studiului intitulat „Infraționalitatea îndreptată asupra vârstnicilor. O perspectivă victimologica.” Cercetarea respectivă fost moderată de către membrii Institutului de Cercetare și Prevenire a Criminalității al Poliției Române în anul 2018.

✓ Metode predilecte de înșelăciune și abuz de încredere

Acest fapt ușurează mult demersul infrațional, autorilor rămânându-le să se concentreze pe elemente referitoare la identitatea rudei, pe care le află de fapt de la victimă. Elementele de presiune sunt stimularea sentimentului de vinovăție al victimei și solicitarea ca suma de bani să fie predată cât mai urgent curierului trimis de infractor, astfel încât procesul decizional al victimei să se desfășoare cât mai rapid, să nu aibă timp prea mult să realizeze ce i se întâmplă. Victima,

²⁴ Platforma Ageing Equal. Ageism și Abuz., 2019.

chiar dacă are unele îndoieli și și-ar dori să aibă mai multe informații înainte de a se decide să dea suma convenită, în același timp nu se poate opri să nu-și pună întrebarea: dacă totuși este adevărat și eu, refuzând sau întârziind să dau banii, fac un rău ireparabil persoanei importante pentru mine? Aceste gânduri contradictorii sunt cele care mențin victima în stare de supunere aproape hipnotică fața de ordinele infractorului, care-i cere să facă anumite acțiuni pe care victima le execută, fără să se gândească prea mult la sensul lor: să scrie declarații în care își spune adresa de domiciliu, să nu închidă telefonul, să mențină deschise toate telefoanele pe care eventual le are pe toată perioada negocierii cu infractorul, să mergă la bancă să scoată mai mulți bani sau să împrumute etc. Referitor la alte tipuri de infracțiuni cu impact asupra categoriei vârstnicilor, persoanele intervievate au reclamat în proporții semnificative tentative de furturi din buzunare, geți, precum și furturi de diverse obiecte din gospodărie.

1) „**Metoda Accidentul**”. Acest tip de înșelăciune reprezintă o formă de înșelăciune asupra oamenilor bazată pe un apel telefonic în cadrul căruia i se povestește vârstnicului, evenimente nefaste care au legătură cu rudele acestuia ori cu persoane grav accidentate.”²⁵ De regulă, persoanele vârstnice răspund la telefon fără a ști cine sună, iar înșelătorii cunosc acest obicei. Tocmai de aceea, vârstnicii aflând diverse povești despre rudele lor, intră într-o stare de teamă și au încredere în acești străini dându-le tot ce au în casă doar pentru a fi asigurați că rudele acestora sunt bine. Producerea acestui gen de infracțiune se bazează, în mare măsură, pe specularea stării emoționale a victimei și pe informațiile oferite chiar de aceasta în clipa primirii veștii că un membru al familiei a provocat sau a suferit un accident și trebuie ajutat. Toți autorii din ultimii ani provin din sistemul penitenciar, în general sunt bărbați tineri. Aceștia nu cunosc nicio dată despre victimă, nu au informații despre ea, pur și simplu sună aleatoriu, pe telefonul fix, în anumite intervale de timp (dimineața după ora

²⁵ IPJ Timiș, Digi 24, 2018.

10:00 sau seară după ora 22:00) și încearcă să obțină o sumă cât mai mare de bani de la persoanele pe care reușesc să le manipuleze. Intervalele de timp vizate sunt cele în care există o probabilitate crescută ca la domiciliu să se afle un bătrân – categorie cu risc ridicat de victimizare în cazul acestui tip de infracțiune.

Procentele au fost calculate prin raportare la totalul persoanelor vârstnice care s-au deplasat, în ultimele 12 luni, astfel (ca pieton, cu autovehiculul, ca biciclist, cu trenul) Deși, per ansamblu, se constată că majoritatea persoanelor vârstnice investigate afirmă că se simt în siguranță în locuința lor, în localitatea lor, pe stradă (în zona în care locuiesc), analiză comparativă a datelor pe categorii de vârstă relevă faptul că persoanele cu vârstă de 65 de ani și peste își evaluează ca fiind scăzut nivelul de siguranță, indiferent de referință (în localitate, pe stradă, în locuință, pe drumurile publice sau în mijloacele de transport) într-o măsură mai mare comparativ cu restul categoriilor de vârstă. Astfel, 7% dintre vârstnici afirmă că nu se simt în siguranță în locuința lor (față de 3,7% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani), 12,4% afirmă că nu se simt în siguranță pe stradă, în zona în care locuiesc (față de 9% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani), 13,3% nu se simt în siguranță în localitatea lor (față de 11% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani), iar 44% dintre ei pe drumurile publice, ca pieton (față de 39% dintre persoanele cu vârsta de până în 65 de ani). De asemenea, rezultatele sondajului implementat de I.C.P.C. arată că un procent mai scăzut dintre vârstnicii din mediul urban (80,4%) se simt în siguranță în localitatea lor în timp ce 16,5% declară contrariul.

2) „**DECLINAREA DE CALITĂȚI OFICIALE FALSE**” - un alt mod de înșelăciune, combinată cu furtul din locuințe, este realizată de către persoane care pretind că sunt reprezentanți ai firmelor de electricitate, gaz, primărie sau că prestează 15 anumite activități sau servicii obligatorii (deratizare, verificări centrale termice, verificări instalații gaz, coșerit) având asupra lor elemente de identificare pretins a fi emise de către instituțiile respective dar care sunt contrafăcute. Intră în locuință cu permisiunea victimelor și desfășoară activitățile respective, solicită plata și observă de unde au luat banii. În acest context, autorii

fac în așa fel încât să distragă atenția proprietarilor și sustrag sume de bani și bunuri de valoare din casă. “În general, se folosesc de acele calități pentru a-i pune pe vârstnici în situația să le dea sume de bani mai mici, care să le permită să îi urmărească să vadă de unde iau banii respectivi și ulterior să revină seară pentru a sustrage sume mai mari de bani” (polițist, Investigații Criminale).

3) „**ACOPERIȘUL**” sau „**BURLANUL**” este un tip de înșelăciune care constă în oferirea din partea unor “meșteri” a anumitor lucrări de reparații, în special a burlanelor și acoperișurilor, la un preț atrăgător, iar după executarea lucrărilor se solicită un preț mult mai mare pentru munca prestată. Sumele mari sunt invocate fie datorită dificultăților apărute în executarea lucrărilor (dificultăți apărute prin distrugereri provocate în mod intenționat, de către așa zisii meșteri), fie ca o neînțelegere a prețului stabilit inițial (ca fiind prețul pe metrul pătrat și nu pentru întreaga lucrare). În cazul în care victimele refuză plata acestor sume se ajunge la intimidări și amenințări sau lăsarea imobilelor fără burlane sau acoperiș, până la achitarea sumei de bani. În aceste condiții, neexistând nici un acord încheiat între cele două părți și sumele de bani date inițial “meșterilor” nefiind contabilizate nicăieri, iar părțile vătămate neavând nici o dovadă a plății lor, vârstnicii se conformează solicitărilor.

4) „**PREMIUL**” sau „**Sunteți fericitul câștigător al unui premiu!**”- vârstnicii sunt sunați că au câștigat diverse premii de la magazine sau societăți comerciale, dar pentru a intra în posesia lor trebuie să achite o taxă. O variantă a acestui mod de operare este combinația cu furtul din locuințe: un grup de două persoane, de obicei femei, cu vârste cuprinse între 20 și 40 de ani, se prezintă la ușa vârstnicilor și le cer să achite o taxă pentru a intra în posesia premiului; în timp ce persoana în vârstă merge la locul unde ține banii, pentru a plăti “taxa”, infractorii văd locul de păstrare, distrag ulterior atenția victimei și cel de-al doilea sustrage banii rămași.

5) „**COMIS VOIAJORUL**” - oferirea spre vânzare la un preț “minim”, greu de refuzat, de către vânzători ambulanți, a diferitelor produse (veselă, tacâmuri ambalate în cutii intens colorate și cu o reclamă pe măsură); în realitate,

înseamnă vânzare de produse de slabă calitate la prețuri foarte mari. „Vânzătorii”, folosind 16 diferite tertipuri (de genul „ofertă bombă”, „marfă pe stoc”, etc.) reușesc să înșele cu ușurință persoanele vârstnice.

6) **„STRÂNGERE DE FONDURI PENTRU PERSOANE BOLNAVE”**- vârstnicii au fost acostăți pe stradă sau la domiciliu de către persoane străine și, sub pretextul că adună fonduri pentru diverse culte religioase sau pentru cazuri sociale sau medicale, solicită ajutor bănesc, mizând pe starea emoțională și sensibilitatea persoanei vârstnice când vine vorba de suferință, boală, neajunsuri, handicap.

7) **Alte modurile de operare:** „ghicitul”, „pomana”, folosirea cardului bancar de către rude pentru încasarea pensiei fără înștiințarea persoanei (rudă a fost solicitată în prealabil să ajute vârstnicul să scoată banii de la bancomat), încheierea de contracte de vânzare-cumpărare a imobilelor proprietate privată fără asistență juridică și fără participarea aparținătorilor. De asemenea, una dintre metodele de victimizare cu care s-au confruntat vârstnicii este metoda “vechilor cunoștințe”, persoane care în spații circulate (de exemplu, ieșirea de la metrou) pretind că sunt vechi cunoștințe, îi îmbrățișează pe vârstnici și încearcă să le sustragă bunuri (portofel etc.)

8) **„VÂNZĂTORII AMBULANȚI”** – (specific pentru mediul rural), autorii pătrund în curte prin poarta neasigurată și dacă nu răspunde nimeni, intră în casă de unde pot sustrage bani și bunuri aflate la îndemână. Un mod de operare similar, specific tot mediului rural: femei care, sub pretextul practicării cerșetoriei, pătrund în curte, iar dacă nu le răspunde nimeni, intră efectiv în locuință și observă unde sunt bunurile de valoare. Dacă situația le permite, sustrag bunurile pe loc, în caz contrar, revin seara, însoțite de bărbați și pătrund în locuință. Profită de starea precară de sănătate (ex. nu aud bine) a vârstnicilor sau de faptul că aceștia se tem să reacționeze, chiar dacă aud vreun zgomot, și sustrag bunurile de valoare identificate anterior.

9) **„CUMPĂRAREA” DIFERITELOR PRODUSE VÂNDUTE DE VICTIMĂ** - o metodă des întâlnită mai ales în mediul rural, este aceea în care

infractorii își arată interesul pentru cumpărarea de obiecte vechi și/sau diverse bunuri din gospodărie (în special agricole). Aceștia formează echipe de câte 2-3 persoane și, în timp ce una dintre ele își manifestă interesul pentru cumpărare, celelalte urmăresc să vadă unde își ține victima banii și ce bunuri de valoare mai are în gospodărie. În unele cazuri reușesc să distragă atenția victimei și sustrag bunurile și apoi pleacă pretextând că nu mai doresc încheierea tranzacției. În alte situații, refuză tranzacția, din diverse motive (nu au bani potriviți etc.), pleacă, dar revin, de regulă, noaptea și sustrag bunurile și banii din locuință.

10) Furturile din buzunare, geți în urban, în zonele aglomerate (mijloace de transport în comun, piețe, supermarket) Furturile din buzunare, geți comise în zonele aglomerate au fost amintite, în cadrul interviurilor, printre problemele cu care se confruntă vârstnicii. Comiterea acestora în mijloacele de transport în comun rămâne încă o problemă în orașele mari. Seniorii reclamă că atunci când mijloacele de transport în comun se aglomerează (de exemplu, în zona piețelor), infractori specializați, ce acționează în general în grupuri, sustrag bunuri din buzunare, poșete, geți, în special la urcarea călătorilor. Unii vârstnici au declarat că, deși au remarcat că le-au dispărut bunurile și au reperat autorul, obiectele sustrase fuseseră deja transmise către alți infractori și nu au mai putut fi recuperate. Consecințele în cazul furturilor și a altor infracțiuni care vizează bunurile, sunt, în cazul vârstnicilor, mai grave și pe termen lung:

- din punct de vedere economic (pierd toate economiile, rămân adesea fără bani și alte bunuri de valoare, mai ales în cazul înșelăciunilor prin metoda accidentul) În cazul furturilor din locuință, prejudiciile financiare mari sunt cauzate de faptul că vârstnicii își țin bijuterii și sume mari de bani în casă.
- din punct de vedere psihic, întrucât vârstnicii trec mult mai greu peste o situație de victimizare (devin depresivi, rămân cu o mare frică și spaimă față de orice); prejudiciul financiar își pun amprenta asupra stării de sănătate deja precară din cauza vârstei, având repercusiuni asupra sănătății emoționale și fizice a vârstnicului, datorită faptului că victimele conștientizează faptul că nu mai pot recupera prin forțe proprii pierderile,

fiind vorba de sume mari de bani pe care le-au agonisit, făcând sacrificii, o perioadă îndelungată de timp.²⁶

²⁶ Poliția Romană. Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității (2018).

III. Modele de bune practici

Având în vedere tema legată de problematica vulnerabilității în rândul persoanelor vârstnice, dorim să aducem în discuție câteva modele de bune practici pe care unele instituții le implementează spre binefacerea bătrânilor.

În primul rând, Fundația Principesa Margareta a României împreună cu Asociația *Niciodată Singur – Prietenii Vârstnicilor*, în perioada 1 septembrie – 30 noiembrie 2018 a derulat campania „Fericiți la adânci bătrâneți”. Prin intermediul acestei campanii se dorea atragerea atenției publicului cu privire la situația vârstnicilor din România și față de problemele cu care aceștia se confruntă. Campania a avut și o componentă de strângere de fonduri în sprijinul vârstnicilor care nu mai au pe nimeni.

În România, 1 din 2 vârstnici sunt afectați de singurătate, sentiment ce conduce la efecte dezastruoase asupra sănătății fizice, psihice și a calității vieții acestora. Mai mult, fenomenul îmbătrânirii atrage marginalizarea și excluderea socială a vârstnicilor. De aceea, Fundația Principesa Margareta a României și-a propus să răspundă nevoilor vârstnicilor prin programe sociale menite să aline singurătatea, să combată izolarea socială, să reducă sentimentul de inutilitate și efectele aferente.

Un al doilea exemplu de bune practici pentru combaterea vulnerabilității persoanelor vârstnice, și nu numai a acestora, în fața infractorilor este cel al Poliției denumit “La cafea cu un polițist”.

Mai exact, în fiecare marți dimineață, cetățenii din București și Cluj-Napoca vor putea să stea de vorbă cu un polițist la o băutură caldă. În București discuția respectivă are loc în fiecare marți la Narcoffee Magheru ori din Afi Cotroceni. În cadrul întâlnirii, pot avea loc diverse discuții pe subiecte de genul: probleme legate de integrare, de protecție socială, sănătate ori simpla dorință de a comunica cu cineva, atât a copiilor, persoanelor active din punct de vedere profesional, cât și a pensionarilor.

Proiectul „La o cafea cu un polițist“ a fost inițiat în SUA, numai că acolo se face puțin diferit în sensul că polițiștii se duc inopinat în mai multe cafenele pentru a vorbi cu cetățenii. Programul se derulează și în Franța de la începutul lunii octombrie 2018.

Sfaturile polițiștilor români sunt diverse: de la cum să se apere de hoții de buzunare în mijloacele de transport în comun la cum să își securizeze locuințele înainte de a pleca în vacanță de sărbători.

Sperăm ca pe viitor cât mai multe instituții, fie publice sau private, se vor alătura demersului de a preveni victimizarea persoanele vârstnice. În ansamblul populației, persoanele vârstnice reprezintă un grup vulnerabil în ceea ce privește victimizarea infracțională, atât prin prisma caracteristicilor lor biologice, cât și psiho-sociale, iar toate aceste caracteristici favorizează apariția unor situații de abuz împotriva vârstnicilor.

IV. CONCLUZII ȘI PROPUNERI

În concluzie, vulnerabilitatea evidențiată în România asupra pensionarilor este un fenomen care stârnește interesul și trebuie luat în seama dacă se dorește o minimizare a incidenței cazurilor de înșelăciune, furt sau chiar crimă asupra acestui segment de populație.

Relația dintre persoanele vârstnice și autoritățile abilitate în a le oferi acestora sprijinul și protecția necesare este una importantă și trebuie consolidată pentru a face față diferitelor probleme sociale cu care se confruntă vârstnicii. De asemenea, prevenția de care trebuie să beneficieze oamenii în vârstă reprezintă un subiect important deoarece de cele mai multe ori, persoanele trecute de vârsta a-III-a nu cunosc foarte bine metodele online de informare, de aceea este necesar să fie ajutați în mod direct prin intermediul discuțiilor față în față. Așadar, implicarea și devotamentul bazat pe un comportament prosocial pot conduce la o prevenție eficientă a criminalității și a diverselor înșelăciuni de care pot avea parte vârstnicii.

Pentru a ajuta persoanele vârstnice să nu cadă victime ale infractorilor propunem luarea următoarelor măsuri:

- ✓ Îmbunătățirea comunicării dintre vârstnici și autoritățile abilitate în protejarea acestora referitoare la problemele cu care se confruntă seniori;
- ✓ Organizarea de seminarii și diverse activități comune între Poliție și vârstnici în scopul informării și conștientizării problemelor actuale legate de modul în care acționează infractorii;
- ✓ Lipirea în scările de bloc de către de către agentul de poliție de proximitate a unor afișe cu mesaje de avertizare și prevenire;
- ✓ Informarea asupra metodelor de prevenție asupra înșelăciunilor prin intermediul următoarelor cai: Mass-media (Tv-emisiuni Tv, presa), pliante distribuite în locuri frecventate de vârstnici cu mesaje propice prevenției etc.

- ✓ Inițierea, sau intensificarea acolo unde este cazul, unor întâlniri între vârstnicii din mediul rural din România, nu doar din zonele urbane; în cadrul acestor întâlniri se pot discuta diverse probleme și se pot identifica soluții.
- ✓ Inițiere în utilizarea calculatorului și a Internetului pentru vârstnici cu scopul familiarizării utilizatorilor cu programe, aplicații IT sau navigarea pe internet pentru a putea să aibă acces la cât mai multe informații care să-i ajute să facă față mai bine unor situații periculoase cu care se pot confrunta.

V. Bibliografie

1. Bulat Irina, lector univ. (2013) *VICTIMOLOGIE ȘI PSIHOLOGIA VICTIMEI*. Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată. Catedra de științe juridice și securitate criminologică. Chișinău, 2013.
2. Butler, R. N. (1969). "Age-ism: Another Form of Bigotry." *The Gerontologist* 9(4, Part 1): 243–6.
3. Dobrică, P. (2011) Capitolul 9. *Normalitate, conformare și devianța socială*. În Vlaceanu, L. Sociologie. Iași, Ed, Polirom.
4. ZAKOUR, D.; GILLESPIE, M. (2013), *Community Disaster Vulnerability. Theory, Research and Practice*, Springer, New York, Library of Congress.

Articole și resurse online

1. Baza de date Eurostat (2018) *Structură și îmbătrânirea populației*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/yyqbgby3> [Accesat la data de 01.07.2019].
2. BRIGUGLIO, L. (2003). *The Vulnerability Index and Small Island Developing States. A Review of Conceptual and Methodological Issues*, Draft Version 3 Sep, Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/y5negpf3> [Accesat la data de 12.07.2019]
3. Ciprian IFTIMOAEI (2018). *Aspecte statistice privind îmbătrânirea demografică. 2018* Disponibil online pe: http://www.revistadestatistica.ro/supliment/wp-content/uploads/2018/12/rrss_12_2018_07_ro.pdf [Accesat la data de 31.08.2019].
4. Comunicat, Fundația Principesa Margareta a României (2018) http://fericitilaadancibatraneti.ro/docs/comunicat_lansare_campanie_sms.pdf [Accesat la data de 12.08.2019].
5. Digi 24. IPJ Timiș, agent șef Florin Băcioiu. 2019 *Metoda "accidentul". Primele victime din 2019*. Disponibil pe: <https://tinyurl.com/yyhnpvpb> [Accesat la data de 17.07.2019].
6. Dumitrascu, V., 2017 *ROLUL STUDIILOR VULNERABILITĂȚII COMUNITARE ÎN GESTIONAREA RISCURILOR*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/yy7posd3> [Accesat la data de 18.07.2019].
7. EPALE, *Platforma electronică pentru educația adulților în Europa*, Sorin Angheluță apud. Baza de date Eurostat (2017) Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/yy9e4agf> [Accesat la data de 12.07.2019].
8. Index. (2010). În *The Policy Press*, Walker A., Gordon D., Levitas R., Phillipson P., Phillipson C., et al. (Eds.), *The Peter Townsend reader* (pp.

- 661-678). Bristol: Bristol University Press. JSTOR:10.2307/j.
Ctt1t89jmr.73
9. Institutul Național de Statistică (2019) *Comunicat de presă 11 iulie - Ziua mondială a populației*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/yxhs3l2u> [Accesat la data de 12.07.2019].
 10. Platforma Ageing Equal. *Ageism și Abuz*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/y4j6g3lw> [Accesat la data de 01.07.2019].
 11. Poliția Română (2019) [Online] Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/yc7nlmuj> [Accesat la data de 12.07.2019].
 12. Poliția Romana, Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității. (2018) *Infracționalitatea îndreptată asupra vârstnicilor*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/yxo6lsj3> [Accesat la data de 12.07.2019.]
 13. Prezi, Andrei M M, (2017) *Îmbătrânirea populației-cauze și consecințe*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/y66m3ern> [Accesat la data de 12.07.2019].
 14. Rughiniș, E. Toma, R. Rughiniș, (2015) *Time to Reminisce and Die: Representing Old Age în Art Games*. Disponibil online pe: <https://tinyurl.com/y4p8w8l3> [Accesat la data de 12.07.2019].
 15. Vicki Ciobanu (2015) *Factorii de risc ai abuzului asupra persoanelor vârstnice și prevenirea lor*. Disponibil online pe: <https://www.cag.ro/factorii-de-risc-ai-abuzului-asupra-persoanelor-varstnice-si-prevenirea-lor/> [Accesat la data de 31.08.2019].